

گردآوری و تنظیم:
رضا غلامیان - زهره باقرپور

تقویم تاریخ شعر

که او آن را در سال ۱۲۹۵ شمسی نوشته است. از جمله آثار او می توان از کتاب «علی» برای کودکان، و «حیات یحیی» درباره تاریخ معاصر نام برد. همچنین برخی از اشعار او در دفتری با نام «اردیبهشت نامه» به جای مانده است. دولت آبادی روز جمعه ۴ آبان ۱۳۱۸ شمسی در تهران بر اثر سکت قلبی درگذشت.

علی اسفندیاری، مردی که بعدها به «یما یوشیج» معروف شد، در بیست و یکم آبان ماه سال ۱۲۷۶ مصادف با ۱۱ نوامبر ۱۸۹۷ در یکی از مناطق کوه البرز در منطقه‌ای به نام یوش، از توابع نور مازندران، دیده به جهان گشود. او ۶۲ سال زندگی کرد و اگرچه سراسر عمرش در سایه مرگ مداوم و سختی سپری شد؛ اما توانست معیارهای هزارساله شعر فارسی را که تغییرناپذیر می نمود، با شعرها و رای های محکم و مستدلش، تحول بخشد. نیما بعد از سالها تلاش در عرصه شعر و ادبیات در زمستان ۱۳۳۸ دلش هوای یوش کرد و خواست به آغوش طبیعت زادگاهی باز گردد. به علت سرمای شدید یوش، به ذات الریه مبتلا شد و در تاریخ ۱۳ دیماه ۱۳۳۸، برای همیشه خاموش شد. از معروف ترین شعرهای نیما می توان به شعرهای افسانه، آی آدمها، ناقوس، مرغ آمین اشاره کرد.

مولانا جلال الدین محمد بلخی رومی معروف به مولوی بنا به برخی نوشته های تاریخی، روز ۱۷ دسامبر سال ۱۲۷۳ میلادی و بنا به نوشته دهخدا یکشنبه پنجم جمادی الاخر سال ۶۷۲ هجری قمری در قوتیه شهری در ترکیه بدرود حیات گفت. مولوی از بزرگترین شعرای ایرانی است که بیش از ۲۶ هزار بیت شعر عرفانی سروده است. مولوی که سرآمد روزگار خود در فقه و فلسفه بود، وقتی با شمس الدین محمدبن علی بن ملک داد معروف به شمس تبریزی برخورد کرد، مرید وی شد و از تمامی کرسی های علمی خود دست کشید و به کسب معرفت انسانی پرداخت. وی سرانجام در غروب روز ۵ جمادی الاخر ۶۷۲ ه.ق در سن ۶۸ سالگی در قوتیه فوت کرد. معروفترین کتابهای او: دیوان شمس - مثنوی معنوی - فیه ما فیه.

یحیی دولت آبادی یکی از پیشقدمان آزادی دوران مشروطیت بود که نقش موثری در پیشرفت اهداف انقلاب مشروطه و خدمات ارزنده‌ای در نشر فرهنگ و ایجاد مدارس داشت. وی در سال ۱۲۴۱ شمسی در دولت آباد اصفهان متولد شد. از او ان جوانی به فعالیت‌های سیاسی روی آورد و تا چندی پس از استقرار مشروطیت به کارهای فرهنگی و تاسیس مدارس و انجمنها اشتغال داشت. یکی از آثار موفق او رمانی است بنام «شهرناز»

رهی معیری در سال ۱۲۸۸ در تهران و در خانواده‌ای از رجال عهد ناصری دیده به جهان گشود.

رهی معیری که تخلص وی در شعر "رهی" بود غزلیات و اشعار بسیاری را به مدت ۳۰ سال کار ادبی سرود. او هم‌چنین در موسیقی و نقاشی هم مهارت داشت. "رهی" در زمینه‌های مختلف شعر قدیم فارسی استادی مسلم بود و ترانه‌های او در نوع خود از لطیف‌ترین تصنیف‌های زبان فارسی است. رهی معیری که تا آخر عمر مجرد زیست، در چهارم آبان سال ۱۳۴۷ پس از رنجی طولانی و جانکاه از بیماری سرطان بدرد زندگی گفت. "سایه عمر" مجموعه‌ی غزلهای اوست که تا کنون چندین بار تجدید چاپ شده است. "آزاده" نیز مجموعه ترانه‌های وی می‌باشد. علاوه بر آن مجموعه‌ای از مقاله‌های ادبی او به نام "گل‌های جاویدان" در سال ۱۳۶۸ خورشیدی در تهران چاپ و منتشر گردیده است. همچنین کتاب رهاورد رهی (مجموعه‌ی شعر رهی) نیز در سال ۱۳۷۵ به کوشش داریوش صبور در تهران توسط نشر زوآر به زیور چاپ آراسته شد.

طاهره صفارزاده - شاعر، نویسنده، محقق و مترجم - در آبان سال ۱۳۱۵ در شهرستان سیرجان به دنیا آمد. وی پس از اینکه در رشته زبان و ادبیات انگلیسی از دانشگاه تهران فارغ التحصیل شد برای ادامه تحصیل به خارج از کشور رفت و در آمریکا در رشته نقد تئوری و عملی ادبیات جهان به تحصیل پرداخت. او در سال ۱۳۷۱ از سوی وزارت علوم و آموزش عالی، استاد نمونه معرفی شد و در سال ۸۰ پس از انتشار ترجمه قرآن کریم، به افتخار خادم القرآن ناقل آمد. صفارزاده در ماه مارس ۲۰۰۶ هم‌زمان با برپایی روز جهانی زن، از سوی سازمان نویسندگان آسیا و افریقا به عنوان شاعر مبارز و زن نخبه دانشمند مسلمان برگزیده شد. وی سرانجام در شنبه، چهارم آبان‌ماه ۱۳۸۷ دارفانی را وداع گفت. آثار او عبارتند از: بیونهای تلخ، رهگذر مهتاب، چتر سرخ، طنین دلتاه، سد و بازوان، سفر پنجم، مردان منحنی، ترجمه قرآن با عنوان «قرآن حکیم».

فریدون مشیری در سی ام شهریور ماه ۱۳۰۵ در تهران به دنیا آمد. پدر و مادر او هر دو از ادبیات و شعر سررشته داشتند و پدر بزرگ مادری او میرزا جوادخان مؤتمن الممالک از شاعران روزگار ناصری بود. وی به دلیل علاقه فراوان به حرفه روزنامه‌نگاری از همان جوانی وارد فعالیت مطبوعاتی در زمینه خبرنگاری و نویسندگی شد و بیش از سی سال در این حوزه کار کرد. مشیری سال‌ها از بیماری رنج می‌برد و در بامداد روز جمعه ۳ آبان ماه ۱۳۷۹ خورشیدی در سن ۷۴ سالگی درگذشت. کتاب‌های اشعار او بترتیب عبارتند از: تشنه توفان، گناه دریا، نایافته، ابر و کوچه، بهار را باور کن، از خاموشی، مروارید مهر، آه باران، از دیار آشتی، با پنج سخن سرا، لحظه‌ها و احساس، آواز آن پرنده غمگین.

بر اساس برخی تحقیقات تاریخی در مورد سعدی روز درگذشت وی را روز ۱۸ آذر سال ۷۱۳ هجری شمسی یا نهم دسامبر سال ۱۲۹۲ میلادی در شیراز قید کرده‌اند. مشرف‌الدین مصلح ابن عبدالله - سعدی شیرازی - در شیراز به دنیا آمد. سعدی در شیراز به کسب علم پرداخت و سپس در نوجوانی به عراق رفت و به تحصیل در مدرسه نظامیه بغداد مشغول شد. سعدی سفرهای بسیار کرد و سپس به شیراز بازگشت و به نوشتن سعدی نامه یا بوستان و گلستان پرداخت. علاوه بر اینها سعدی قصاید، غزلیات، قطعات، ترجیع‌بندها و مقالاتی دارد که در کلیات وی جمع شده است. دیگر آثار او عبارتند از: مجالس پنجگانه که در بردارنده خطابه‌ها و سخنرانی‌های اوست، صاحبیه که مجموعه چند قطعه فارسی و عربی است، خبیثات: مجموعه‌ای است از اشعار هزل آمیز او.

محمدتقی ملک الشعراء بهار، در ۱۳ ربیع الاول سال ۱۳۰۴ هجری قمری مصادف با ۱۷ آذر ۱۲۶۵ خورشیدی در مشهد متولد شد. علوم ادبی و عربی را از اساتید عصر فرا گرفت. بهار در نهضت آزادیخواهی مشروطه مجاهدت‌ها کرد. وی فعالیت‌های سیاسی خود را از سال ۱۳۲۸ با انتشار روزنامه بهار آغاز کرد و تا سال ۱۳۲۹ که رهبر جمعیت هواداران صلح گردید ادامه داد. وی در اردیبهشت سال ۱۳۳۰ چشم از جهان فروبست. ملک الشعراء بهار دارای تالیفات متعددی است از جمله: دیوان اشعار، تاریخ احزاب سیاسی یا انقراض قاجاریه، سبک شناسی، چهار خطابه منظوم، ترجمه احوال محمدبن جریر طبری، رمان نیرنگ سیاه یا کنیزان سفید، رساله زندگانی مانی. همچنین کتب متعددی مانند مجمل التواریخ و تاریخ سیستان به تصحیح او منتشر گردید.

شماره ۶۷
پاییز ۱۳۸۸

سهراب سپهری شاعر و نقاش معاصر ایرانی در ۱۵ مهر ماه ۱۳۰۷ در شهر کاشان و در خانواده‌ای که اهل شعر، نقاشی، منبت کاری و دیگر رشته های هنری بودند به دنیا آمد. وی پس از پایان تحصیلات سیکل اول متوسطه برای ادامه تحصیل به تهران رفت و پس از اتمام تحصیل در دانش سرا به کاشان بازگشت و از ۱۳۲۵ فعالیت های خود را آغاز کرد. سهراب در سال ۱۳۳۰ اولین مجموعه شعر خود را با عنوان «مرگ رنگ» منتشر ساخت. در سال ۱۳۳۲ با دریافت نشان درجه اول علمی از دانشگاه فارغ التحصیل شد. وی علاوه بر شعر به نقاشی نیز علاقه فراوان داشت، به طوری که در سال ۱۳۳۲ در چند نمایشگاه نقاشی در تهران شرکت کرد. او دومین مجموعه شعر خود را تحت عنوان «زندگی خوابها» نیز در همین سال منتشر کرد. آنگاه به تأسیس کارگاه نقاشی همت گماشت. وی پس از سفرهای متعدد به کشورهای مختلف جهان سرانجام در اردیبهشت ماه ۱۳۵۹ در تهران بدرود حیات گفت.

عبدالله فاطمی ملقب به الفت در سال ۱۳۰۶ در بروجرد به دنیا آمد تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در بروجرد گذراند و سپس عازم تهران شد. الفت از اواخر دهه ۳۰ در کنار بزرگانی چون استاد رهی معیری، استاد نواب صفا، استاد معینی کرمانشاهی و استاد توج نکهیبان به سرودن شعر و ترانه پرداخته و با آهنگسازان بنامی چون استاد علی تجویدی، استاد همایون خرم، استاد مجید وفادار و عباس شاپوری آثار ماندگاری خلق کرد. وی در پانزدهم آبان ماه ۱۳۷۳ در گذشت. دیوان غزلیات او با عنوان افق الفت منتشر شده است. همچنین از دیگر آثار او می توان به در مکنون: مثنوی در شرح حال زندگی عرفای بزرگ ایران، خورشید و ماه و پریشان و پدرام را اشاره کرد که هنوز منتشر نشده است.

حکیم غیاث‌الدین ابوالفتح عمر بن ابراهیم خیام در سال ۴۳۹ هـ. ق. در نیشابور زاده شد. فقه را در میانسالی در محضر امام موفق نیشابوری آموخت؛ و نیز حدیث، تفسیر، فلسفه، حکمت و اختر شناسی را فراگرفت. برخی نوشته‌اند که او فلسفه را مستقیماً از زبان یونانی فرا گرفته بود. در حدود ۴۴۹ کتاب دربارهٔ معادله‌های درجهٔ سوم به زبان عربی نوشت. تحت نام رساله فی البراهین علی مسائل الجبر و المقابله سپس به اصفهان رفت تا سرپرستی رصدخانهٔ اصفهان را بر عهده گیرد. او هیجده سال در آن جا مقیم شد و به مدیریت او زیج ملکشاهی تهیه گردید. در همین سال‌ها (حدود ۴۵۸) طرح اصلاح تقویم را تنظیم و تقویم جلالی را تدوین

قیصر امین پور در اردیبهشت ماه ۱۳۳۸ در گوند خوزستان چشم به جهان گشود. قیصر با ورود به تهران جهت ادامه تحصیل به حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی پیوست و به شمع محفل اصحاب شعر در حوزه هنری تبدیل شد. اولین مجموعه شعر قیصر در سال ۱۳۶۳ با نام کوچه آفتاب منتشر شد و تا سال ۱۳۸۶ بیش از ده مجموعه دیگر از آثار او به چاپ رسید. در سال ۱۳۶۸ قیصر جایزه نیما یوشیج را به خود اختصاص داد و در سال ۸۲ بعنوان عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی برگزیده شد.

طوفان در پراتنز - منظومه ظهر روز دهم - مثل چشمه مثل رود - بی بال پریدن - به قول پرستو - آینه های ناگهان - گلها همه آفتابگردانند و دستور زبان عشق که در سال ۱۳۸۶ به چاپ رسیده از آثار نثر و منظوم قیصر امین پور است. سرانجام در تاریخ ۸ آبان ۱۳۸۶ قلبش از طپش باز ایستاد و روح بزرگ و انسانی اش از کالبد جان به پرواز درآمد.

کرد که به نام جلال الدین ملکشاه شهرماست، در همین سالها (۴۵۶) مهم‌ترین و تاثیرگذارترین اثر ریاضی خود را با نام رساله فی شرح ماشکل من مصادرات اقلیدس را نوشت و در آن خطوط موازی و نظریه نسبت‌ها را شرح داد. پس از درگذشت ملکشاه و کشته شدن نظام‌الملک، اصفهان را به قصد اقامت در مرو که به عنوان پایتخت جدید سلجوقیان انتخاب شده بود، ترک کرد. مرگ خیام را میان سال‌های ۵۱۷-۵۲۰ هجری در نیشابور ذکر کرده‌اند.

ناصرخسرو قبادیانی (۴۸۱-۳۹۴ قمری) از شاعران برجسته‌ی ایران است که با دانش‌های روزگار خود نیز آشنا بود. وی در سال ۳۹۴ هـ ق در قبادیان بلخ به دنیا آمد از کودکی به کسب علوم و آداب اسلامی پرداخت. وی پس از طی مقامات و در اندیشه یافتن حقیقت و پس از خوابی که در سال ۴۳۷ هـ ق دیده بود به سفر پرداخت. او طی سفری هفت ساله از سرزمین‌های گوناگونی دیدن کرد و گزارش آن را در سفرنامه‌ای به یادگار گذاشت. در مصر با فرقه‌ی اسماعیلیه آشنا شد و به خدمت خلیفه‌ی فاطمی مصر، المستنصر بالله، رسید. او برای فراخواندن مردم به مذهب اسماعیلی به خراسان بازگشت، اما مردم آن‌جا چندان از دعوت او خشنود نبودند. به ناچار در سرزمین کوهستانی یمگان در بدخشان گوشه‌نشین شد و به سرودن شعر و نگارش کتاب‌هایی در زمینه‌ی باورهای اسماعیلیان پرداخت. وی سرانجام در حدود شصت یا شصت و سه سالگی بین (۴۵۳-۴۵۶) درگذشت. آثار منسوب به وی: "سرالأسرار" در تسخیر کواکب، "اکسیر اعظم" در منطق، "قانون اعظم" در علوم غریبه، "سعادت نامه" در پند و حکمت، "روشنایی نامه" در وعظ، "کنز الحقایق"، "تفسیر القرآن"، "دستور اعظم". از آثار وی: "زاد المسافرین" یا "زاد المسافر" در کلام، "وجه دین"، "جامع الحکمتین"، "خوان الأخوان"، "گشایش و رهایش" "سفرنامه"، "بستان العقول"، "سفرنامه".

ابوالقاسم حالت، شاعر، طنزپرداز و مترجم معاصر ایرانی در سال ۱۳۹۸ هجری در تهران به دنیا آمد. وی پس از تحصیلات مقدماتی از سال ۱۳۱۷ فعالیت‌های ادبی خود را از مجله فکاهی توفیق آغاز کرد. او ۱۶ ساله بود که سرودن شعر را آغاز کرد و در سرودن اشعار طنز مهارت بسیار کسب کرد. وی به ۴ زبان فارسی، انگلیسی، عربی و فرانسه تسلط کامل داشت. ترجمه سخنان گهربار حضرت رسول اکرم (ص) و مولا علی (ع) از جمله آثار با ارزش ابوالقاسم حالت به شمار می‌روند که تحت عناوین فروغ بینش و شکوفه‌های خرد به چاپ رسیده‌اند. هم‌چنین دیوان اشعار شامل قطعات، غزلیات و رباعیات که حاوی نکات اخلاقی و عرفانی است، از دیگر آثار خواندنی به جای مانده از این شاعر ایرانی است. در میان کتاب‌های حالت کتاب "پسر ایرانی" سرگذشت واقعی داریوش سوم و اسکندر، و "بحر طویل‌های هدهد میرزا" و "دیوان خروس لاری" بارها تجدید چاپ شده‌اند. حالت در زمینه موسیقی اصیل ایرانی نیز فعالیت داشت و سراینده نخستین سرود جمهوری اسلامی بود. وی سرانجام در سوم آبان ۱۳۷۱ بر اثر سکته قلبی درگذشت.

